

Nädala- kommentaar

23/2021

Koroonakriisist töajõukriisi?

Koroonaviirus on taandumas ja üle maailma on riigid seetõttu tühistamas ühiskonnaelule seatud piiranguid. See võimaldab majandusel vabamalt hingata ja vahepeal varjusurmas viibinud teenindussektoris on ettevõtjad asunud usinalt töötajaid värbama. Vähemalt ajalehepealkirjade põhjal on see osutunud aga oodatust keerulisemaks ja mitmel pool kurdavad tööandjad, et töösoovijaid tuleb turult tikutulega taga otsida. Kas tõesti pole töötajaid kusagilt võtta ja kuhu nad siis kriisiga on kadunud? Ja milline on olukord Eestis?

Põnev lugu või tegelik statistika?

Kui otsida andmeid töajõupuuduse tõsiduse kohta globaalses mastaabis, siis on saadud tulemused vastukäivad. Kui vaadata kriisi vältel toimunud muutusi töajõives, siis ei saa veel kuidagi tõdeda, et vabasid töökäsi poleks kusagilt võtta. Kuigi töötuse kasv jäi koroonakriisi vältel oodatust tagasihoidlikumaks, siis on töajõive viimase aasta jooksul langenud ikkagi pea kõikjal. Ameerika Ühendriikides, kus töajõupuudusest ehk enim on räägitud, oli 15-64-aastase elanikkonna töajõivemäär kriisi eel umbes 72%. Pärast eelmise aasta kevade laussulgemiste ajal saavutatud 60% madalpunkti on hõive küll kiirelt taastunud, ent jääb 68,5% hetkel kaugelt alla omaaegsele tasemele. Teisalt näib, et see statistika ei peegeldu tööandjate poolt tunnetatavas olukorras: mõned Ühendriikide ettevõtete seas korraldatud küsitlused näitavad, et töajõuprobleemi tajutakse suurimana üle aegade.

Sarnaseid probleeme lahkavad ajalehepealkirjad ka Euroopas. Nähtavaim on see ehk elanikkonna vaktsineerimisega varem alustanud Suurbritannias, kus pubid ja restoranid juba praktiliselt kuu aega avatud on olnud. Kõige enam kurdetaksegi töajõupuuduse üle teenindussektoris, kust suur osa töötajaskonnast kriisi käigus lahkus. Töajõukriisi kiputakse muuhulgas selgitama ka sellega, et lisaks teenindusvaldkonnast lahkumisele, võib osa endistest töötajatest, kes olid pärit teistest Euroopa Liidu riikidest, olla Suurbritanniast lahkunud jäädavalt. Tõsi – vähemalt Balti riikide puhul statistika olulist trendimuutust selles osas küll ei näita. Teisalt ei näita erinevad küsitlusuuringud ka, et töajõupuudus oleks tõsine makromajanduslik probleem. Nii Inglise keskpanga kui Suurbritannia kaubanduskoja vastavad indikaatorid kinnitavad, et ettevõtjad on

tööjõupuudust varasemast rohkem märkamas, ent probleem pole jõudnud kaugeltki sellisele tasemele, kui see oli kriisi eel.

Ka Eestis on tööjõupuuduse probleem taas tõstatumas

Milline on olukord Eestis? Sel nädalal avaldatud andmed vabade töökohtade arvu kohta räägivad tööjõunõudluse kasvust. Juba selle aasta esimeses kvartalis, kui majandus oli veel piirangute kütkes, oli Statistikaameti andmetel Eesti ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides pakkuda 9443 vaba ametikohta, mis on 10% rohkem kui aasta varem. Kõige enam lisandus vabasisid töökohtasid hulgi- ja jaekaubanduse tegevusalale, kus esimese kvartali majandusnäitajad üllatavalt head olid. Oluliselt kasvas tööjõunõudlus info ja side alal, kus tihe konkurents töötajate pärast ei kadunud kuhugi ka koroonakriisi kõige süngematel hetkedel. Lisaks suurenes vabade ametikohta hulk tublisti veel veonduse ja laonduse ning tervishoiu- ja haridusvaldkonnas.

Tööjõunõudluse kasvust räägivad ka tööandjate seas tehtud küsitlused.

Konjunktuuriuuringutes nimetab aina suurem osa ettevõtjaid äri pidurdava tegurina just tööjõupuudust. Tööstuses on see näitaja jõudnud praktiliselt 2019. aasta tasemele, kuid näiteks teeninduses tööjõupuudus vähemalt laiapõhjaliste küsitluste põhjal suurem probleem ei tundu olema. Et piirangute leevenemine on toimunud äsja ja äkitselt, siis on muidugi mõisteta, et restoranipidaja vaatevinklist võibki olukord olla üsna keerukas. Koroonakriisi mõjust ehk olulisem probleem on teenindussektori jaoks kiire muutus Eesti elanikkonna vanusestruktuuris. Palju noorte jaoks on töö ettekandjana olnud traditsiooniliselt esimene palgaline amet. Kui veel mõned aastad tagasi oli Eestis 20-24-aastaseid noori üle 70 000, siis Statistikaameti andmetel oli neid selle aasta alguse seisuga kõigest 62 500 ehk enam kui 10% vähem.

Tööjõupuuduse kõrval ei maksa unustada teisi muresid

Tööjõupuudest rääkides ei saa siiski kuidagi mööda vaadata sellest, et 2021. aasta esimeses kvartalis oli tööga hõivatud 27 000 inimest vähem, kui samal ajal 2020. aastal. Pole realistlik oodata, et kõik need inimesed naaseksid tagasi tööle kuu-kahe jooksul. Omaette teema on ka see, kelle käekäigu pärast tööturul peaksime tegelikult muret tundma. Kuigi kriisi käigus kadusid töökohad ennekõike teenindussektorist, siis pikemas plaanis võivad ohtu sattuda hoopis tööstuses hõivatute ametikohad. Oodatav kiire majanduskasv nii tänavu kui järgmisel aastal, viib meid paratamatult üsna peagi Eesti majandust enne kriisi kimbutanud muredeni. Tööstuse madal tootlikkus ehk suur töötajate arv väikese tulu juures oli neist üks olulisematest. Kiire palgakasvu taastudes on ümberkorraldused paratamatud. Neil kaduvatel ametikohtadel töötavate inimeste puhul võib uue ameti leidmine osutuda märksa keerulisemaks kui praegu teenindussektorist sunnitud pausile läinud inimeste puhul. Sektor, kus värskaid töökäsi pidevalt tarvis, on IT, ent kui palju on neid, kes tootmisliinilt arvuti taha istuvad?